

Stockholms
stad

Kunskapsresultat i grundskolan Nr 5, 2018

Projektrapport från
Stadsrevisionen

Dnr: 3.1.3-88/2018

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivits i nämnder och bolag. Stadsrevisionen i Stockholm stad granskar nämnders och styrelser ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I årsrapporter för nämnder och granskningspromemorior för bolagsstyrelser sammanfattar stadsrevisionen det gångna årets granskningar och bedömningar av verksamheten. Granskningar som genomförs under året kan också publiceras som projektrapporter.

Publikationerna finns på stadsrevisionens hemsida, www.stockholm.se/revision. De kan också beställas från revisionskontoret, revision.rvk@stockholm.se.

Till
Utbildningsnämnden

Kunskapsresultat i grundskolan

Revisorsgrupp 1 har den 16 oktober 2018 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 5/2018).

Granskningen visar att utbildningsnämnden har rutiner och arbetssätt för att förbättra kunskapsresultaten i svenska och matematik i stadens grundskolor. Målet om att 95 procent av eleverna i årskurs 3 ska nå kravnivån på de nationella proven i svenska/svenska som andra språk och matematik har trots detta inte uppnåtts under 2018. Det sker inte heller någon systematisk dokumentation eller uppföljning av skolornas stödbehov, insatta åtgärder och uppföljning av insatsernas effekter. Sammantaget är det därför svårt att avläsa i kunskapsresultaten huruvida utbildningsnämndens insatser ger avsedda effekter.

Vi hänvisar i övrigt till rapporten och överlämnar den till utbildningsnämnden för yttrande. Yttrandet ska ha inkommit till revisorsgrupp 1 senast den 31 januari 2019.

På revisorernas vägnar

Bosse Ringholm
Ordförande

Stefan Rydberg
Sekreterare

Sammanfattning

Forskning visar att vikten av en god läsutveckling de första åren påverkar möjligheterna att utveckla kunskaper i alla skolämnen under hela skoltiden. Revisionen har genomfört en granskning för att bedöma om utbildningsnämnden har rutiner och arbetssätt för att förbättra kunskapsresultaten i svenska och matematik i årskurs 1 till 3 i stadens grundskolor. Granskningen visar att utbildningsnämnden har riktade insatser i svenska och matematik som utgår ifrån Stockholmslyftet i matematik och Läslyftet i Stockholm.

Medioteket, som är utbildningsförvaltningens pedagogiska tillgång till stadens kommunala grundskolor, erbjuder kompetensutveckling och stöd till skolor samt har ett kursutbud i bl.a. läs- och språkutveckling. En utvärdering av Stockholmslyftet i matematik och Läslyftet i Stockholm har genomförts i samarbete med externa utvärderare.

Samtliga skolor i granskningen lyfter fram vikten av tidiga insatser för att upptäcka stödbehov hos eleverna. Skolorna har tillsatt extra resurser för de lägre årskurserna, i form av specialpedagogisk kompetens eller extra lärarstöd. Samtliga skolor har deltagit i det obligatoriska Stockholmslyftet i matematik och en av skolorna i Läslyftet Stockholm. De har också former för att identifiera och sätta in insatser till elever i behov av särskilt stöd. Skolorna har en systematisk uppföljning av elevernas kunskapsresultat. Bland annat genomförs tidiga kunskapstester för att kartlägga elevernas kunskapsnivåer inför årkurs 1. Granskade skolorna har en resultatuppföljning av elevernas kunskaper per elever och klass. I elevernas individuella utvecklingsplaner dokumenteras omdömen av elevernas kunskapsutveckling och vilka insatser som skolan behöver vidta för att eleven ska nå kunskapskraven i läroplanen.

Utbildningsnämnden följer upp skolornas kunskapsresultat och arbetssätt i samband med tertiärrapportering och verksamhetsberättelse. Grundskolecheferna följer upp skolornas resultat i samband med resultatdialoger med rektorerna inför tertiärrapport 2. Om ett behov av stödinsatser identifieras hos en skola kan insatser sättas in i form av exempelvis grundskoleutvärderare. Någon systematisk dokumentation av stödinsatserna genomförs dock inte, d.v.s. av skolornas stödbehov, insatta åtgärder eller uppföljning av insatsernas effekter. En systematisk dokumentation och uppföljning är viktig för att säkerställa att de insatser som skolorna tagit del av får avsedda effekter.

Utbildningsnämndens resultatuppföljning följer de statliga inrapporteringskraven utifrån indikatorerna *Andel elever som nått*

kravnivån på de nationella proven i svenska och matematik i åk 3.

Kunskapsresultaten i tertiärrapport 2 2018 visar att 91 procent av elever i årskurs 3 nått kravnivån på de nationella proven. Vidare nådde 93 procent av eleverna i årskurs 3 kravnivån på de nationella proven i matematik. Målet om att 95 procent av eleverna i årskurs 3 ska nå kravnivån på de nationella proven i svenska/svenska som andra språk och matematik har inte uppnåtts under 2018. Det är svårt att i kunskapsresultaten avläsa huruvida utbildningsnämndens insatser ger avsedda effekter.

Resultaten som följs upp avser andel elever som uppnår kravnivån i de nationella proven, vilket innebär ett spann på elever som når betyget E till de elever som når betyget A. Revisionen anser att utbildningsnämndens uppföljning av de nationella inrapporteringskraven i svenska och matematik bör kompletteras så att nämnden får en mer komplett bild av kunskapsutvecklingen. Nuvarande resultatuppföljning ger inte tillräcklig information kring exempelvis hur många elever som ligger nära gränsen för måluppfyllelse och som kan behöva extra stöd.

Den sammanfattande bedömningen är att utbildningsnämnden har rutiner och arbetssätt för insatser i svenska och matematik. Det är dock svårt att i resultatuppföljningen avläsa om insatser ger avsedda effekter. Revisionskontoret ser också vikten av att nämnden som huvudman för de kommunala grundskolorna ser över möjligheten att ta fram en mer nyanserad resultatuppföljning än den som följer de nationella inrapporteringskraven. Detta för att stödja en mer noggrann analys kring behovet av tidiga stödinsatser till elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen.

Utbildningsnämnden:

- Se över behovet av att komplettera uppföljningen av kunskapsresultaten i svenska och matematik för en mer nyanserad bild av kunskapsresultaten.
- Systematisera dokumentationen av skolornas stödbehov, inklusive åtgärder och uppföljningen av insatsernas effekter.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och revisionsfrågor	1
1.3 Avgränsning	1
1.4 Ansvarig nämnd	2
1.5 Revisionskriterier	2
1.6 Metod	2
1.7 Regelverk och styrdokument	3
2. Granskningens resultat.....	5
2.1 Kunskapsresultat i svenska och matematik.....	5
2.2 Utbildningsförvaltningens uppföljning av kunskapsresultaten	6
2.3 Utbildningsförvaltningens insatser i svenska och matematik	7
2.4 Skolornas organisation, arbetssätt och insatser	9
2.5 Skolornas uppföljning av kunskapsresultaten.....	11
3. Analys	12
4. Sammanfattande bedömning och rekommendationer	15
Bilagor	
Bilaga 1 Intervjupersoner	17

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I Stockholms stads budget 2018 anges att skolresultaten i stadens grundskolor ska förbättras och den mångåriga trenden med växande kunskapsklyftor brytas. I Skolprogram för Stockholms stad lyfts vidare fram att de första skolåren är av avgörande betydelse och lägger grunden för elevens fortsatta lärande: ”Forskning visar att det är viktigt att barn lär sig läsa senast under sitt första skolår för att inte redan från början komma efter i andra skolämnena. Tidiga kunskapsuppföljningar är en förutsättning för att skolan ska ha full kunskap om elevernas kunskapsnivåer i syfte att säkerställa att alla elever kan läsa, skriva och räkna, senast, när de lämnar årskurs tre.”

Även i Skolverkets kunskapsöversikt ”Att läsa och förstå” från 2016 lyfter betydelsen av läsförståelse. Bland annat lyfter kunskapsöversikten fram hur viktigt det är med god läsutveckling redan de första skolåren och att ”God läsförståelse påverkar möjligheterna att utveckla kunskap i alla skolämnena och genom hela skoltiden.”

1.2 Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om utbildningsnämnden har rutiner och arbetssätt för att förbättra kunskapsresultaten i stadens grundskolor.

Granskningen besvaras med följande revisionsfrågor:

- Finns insatser för att förbättra kunskapsresultaten i svenska och matematik?
- Finns rutiner för att fånga upp elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen i svenska och matematik?
- Genomförs systematiska uppföljningar och utvärderingar för att förbättra skolresultaten i svenska och matematik på aggregerad- och individnivå?

1.3 Avgränsning

Granskningen omfattar grundskolan, årskurserna 1 till 3. Granskningen inriktas till att följa kunskapsresultaten i svenska och matematik. Abrahamsbergskolan, Knutbyskolan och Magelungsskolan omfattas av granskningen.

För årskurs 6 avgränsas granskningen till att följa statistik för hur kunskapsresultaten i svenska och matematik har utvecklats från år 3.

1.4 Ansvarig nämnd

Utbildningsnämnden är ansvarig nämnd.

1.5 Revisionskriterier

Revisionskriterier är de bedömningsgrunder som revisionen utgår ifrån vid analys och bedömning. Följande revisionskriterier har tillämpats i granskningen:

- Skollagen, 1 kap. 4 och 9 §§ samt 3 kap. 2-12 §§.
- Skolverkets allmänna råd, Arbetet med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.
- Skolverkets allmänna råd om den skriftliga individuella utvecklingsplanen.
- Stadens budget 2018.
- Skolprogrammet för Stockholms stad.

1.6 Metod

Granskningen baseras på dokumentstudier och intervjuer. Intervjuer har genomförts med centralt placerade tjänstemän inom utbildningsförvaltningen som i sina befattningar ansvarar för att följa och utveckla skolornas kunskapsresultat samt med rektorer på tre grundskolor.

På Abrahamsbergskolan och Knutbyskolan har en verifiering genomförts av tio individuella utvecklingsplaner och tio åtgärdsprogram avseende insatser för att förbättra kunskapsresultaten hos elever i behov av särskilt stöd i årskurs 1-3.

Magelungsskolan hade endast fem elever med åtgärdsprogram i årskurs 1-3. Därför har även samma antal, d.v.s. fem individuella utvecklingsplaner granskats.

Vid genomgången av individuella utvecklingsplaner har en verifiering gjorts av om dokumentationen omfattar en framåt-syftande planering utifrån frågeställningarna *Var är vi? Vart ska vi? Hur gör vi? Hur gick det?*. Detta i enlighet med Skolverkets allmänna råd om den skriftliga individuella utvecklingsplanen. Genomgången av åtgärdsprogram har utgått ifrån huruvida dokumentationen omfattat elevens stödbehov, hur skolan ska tillgodose stödbehoven, hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas samt om beslut tagits kring åtgärdsprogrammet. Detta i enlighet med skollagen och Skolverkets allmänna råd om extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.

Granskningen har genomförts av Katja Robleto på revisionskontoret. Rapporten har faktakontrollerats av utbildningsförvaltningen.

1.7 Regelverk och styrdokument

1.7.1 Skollagen och Skolverkets allmänna råd

I skollagen 3 kap. 3§ anges att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

I skollagen 3 kap. 5§ framgår att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Vidare anges det i skollagen 3 kap. 8§ att om det framkommer att en elev inte kommer nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

I skollagen 3 kap 9§ anges att åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn.

Skolverkets allmänna råd för Arbetet med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram är rekommendationer för hur lärare, övrig skolpersonal, rektorer och huvudmän kan arbeta med stödinsatser. Där framgår bl.a. att extra anpassningar avser en stödinsats av mindre ingripande karaktär inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det måste inte fattas något formellt beslut om denna stödinsats. Särskilt stöd är insatser av mer ingripande karaktär. Vidare framgår att den utredning som görs av elevens eventuella behov av särskilt stöd syftar till att ge skolan ett

tillräckligt underlag för att förstå varför eleven har svårigheter i skolsituationen och vilka stödinsatser som skolan behöver sätta in. Elevhälsan har ofta en viktig roll i arbetet med utredningar.

Vidare framgår det att om en elev får stöd i form av extra anpassningar ska det dokumenteras i elevens skriftliga individuella utvecklingsplan. I de fall ska det istället dokumenteras ett åtgärdsprogram. I det praktiska arbetet fungerar åtgärdsprogrammet som ett stöd vid planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten kring eleven. Samtidigt är det en skriftlig bekräftelse på elevens behov av särskilt stöd samt vilka åtgärder som ska vidtas.

I *Skolverkets allmänna råd om den skriftliga individuella utvecklingsplanen* framgår att i de årskurser där betyg inte sätt ska läraren utforma en individuell utvecklingsplan för eleven. Den individuella utvecklingsplanen ska omfatta en framåtsyftande planering där dokumentation ska ske av vilka insatser skolan behöver göra för att elevens ska nå kunskapskraven och utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Den framåtsyftande planeringen rekommenderas att utgå ifrån frågeställningarna: *Var är vi? Vart ska vi? Hur gör vi? Hur gick det?*

1.7.2 Stadens budget och Skolprogrammet

I stadens budget 2018 anges att utbildningsnämnden ansvarar för att styra och stödja skolornas arbete mot de nationella målen samt stadens mål om kunskaps- och resultatutveckling. Nämnden ansvarar även för mål, uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten. Enligt budget är skolresultaten och den pedagogiska utvecklingen beroende av styrkedjan från rektorer och skolledare till huvudman. Rektorerna ansvar för skolornas kvalitetsarbete och elevernas resultatutveckling. Utbildningsnämnden ska, genom stöd samt uppföljning säkerställa att rektorerna har förutsättningar för att bedriva ett pedagogiskt ledarskap.

Skolprogrammen för Stockholms stad lyfter fram att den kunskapsmässiga utvecklingen ska regelbundet följas upp och utvärderas för att stödja eleverna och förbättra undervisningen. Tidiga kunskapsuppföljningar uppges vara en förutsättning för att skolan ska ha full kunskap om elevernas kunskapsnivåer i syfte att säkerställa att alla elever kan läsa, skriva och räkna, när de lämnar årskurs 3. Vidare framgår det att elever som har svårt att nå målen ska uppmärksammas och erbjudas det stöd som behövs.

2. Granskningens resultat

2.1 Kunskapsresultat i svenska och matematik

Resultaten i svenska och matematik i årskurs 3, för staden på aggregerad nivå, visar att 93 procent av eleverna når upp till kunskapskraven hittills under 2018. Mellan 2014 och 2018 har kunskapsresultaten sjunkit med tre procentenheter. I matematik har resultaten däremot gått upp en procentenhet för samma tidsperiod.

Årskurs 3: Andel godkända i nationella proven 2014-2018 (procent)

<i>Stockholms stad</i>	2014	2015	2016	2017	2018
Svenska	96	96	96	95	93
Matematik	92	93	94	94	93

Källa: Utbildningsförvaltningen, uppföljningsenheten 4 sep 2018

I årskurs 6 visar resultaten att 97 procent av eleverna når kunskapsmålen i svenska och 93 procent når resultaten i matematik hittills under 2018.

Årskurs 6: Andel godkända i nationella proven 2014-2018 (procent)

	2014	2015	2016	2017	2018
Svenska	97	98	97	95	97
Matematik	94	94	94	94	93

Källa: Utbildningsförvaltningen, uppföljningsenheten 4 sep 2018

Resultatutvecklingen i svenska mellan 2014 och 2018 ligger i stort sätt på samma nivåer. En liten nedgång och en upphämtning har skett mellan 2016 och 2018. Kunskapsresultaten i matematik har en marginell nedgång det senaste året med en procentenhet.

Det är enligt utbildningsförvaltningen svårt att utifrån ovanstående resultatutveckling i svenska och matematik i årskurs 3 och 6 dra några större slutsatser eftersom nedgången endast avser enstaka procentenheter. Nedgången kan statistiskt förklaras av exempelvis slump eller olika svårighetsgrader på de nationella proven under olika år.

2.2 Utbildningsförvaltningens uppföljning av kunskapsresultaten

Utbildningsnämnden tar del av skolornas kunskapsresultat och arbetssätt i samband med tertialrapportering och verksamhetsberättelse. Utbildningsförvaltningens resultatuppföljning följer de statliga inrapporteringskraven från Skolverket och SCB. Indikatorer som följs upp är *Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk i åk 3* och *Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i matematik i åk 3*. Utfallet i tertialrapport 2 2018 visar att 91 procent av elever i årskurs 3 nått kravnivån på det nationella provet i svenska/svenska som andra språk. Vidare nådde 93 procent av eleverna i årskurs 3 kravnivån på det nationella provet i matematik. Målet för båda indikatorerna är 95 procent under 2018.

Under 2017 har utbildningsnämnden tagit fram två egna indikatorer för att följa upp *Andel elever som vid höstterminsslut i åk 1 kan läsa bekanta meningar i korta, elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt* och *Andel elever som vid höstterminsslut i åk 1 har uppnått grundläggande taluppfattning inom matematik*. Indikatorerna utgår ifrån det nationella bedömningsstödet i svenska och matematik för årskurs 1. Utfallet i tertialrapport 1 2018 visar att över 80 procent av eleverna har uppnått kraven för läsning enligt bedömningsstödet i 85 procent av skolorna. Över 80 procent av eleverna har grundläggande taluppfattning i matematik enligt bedömningsstödet i 93 procent av skolorna. Målet för båda indikatorerna är 100 procent.

Utbildningsförvaltningen följer upp grundskolornas arbete och kunskapsresultat genom det så kallade signalsystemet. Systemet ska enligt ett angivet färgsystem signalera om en viss skola riskerar att halka efter i sina resultat. Systemet omfattar på förhand givna områden där bl.a. *resultat, betyg och nationella prov samt kvaliteten i elevhälsoarbetet inkl. särskilt stöd* bevakas. I enlighet med signalsystemet ska stödavdelningarna inom utbildningsförvaltningen stötta grundskolecheferna i analysen av skolornas stödbehov. Enligt intervjuade använder dock grundskolecheferna signalsystemet i olika omfattning. Under två år har grundskolechefernas uppföljning istället skett genom att gradera skolornas arbete utifrån en tregradig skala, där fokus bl.a. varit det systematiska kvalitetsarbetet och elevhälsoarbetet. Arbetet har dokumenterats. Under 2018 har formerna setts över och uppföljningen kommer istället ske utifrån en fyrgradig skala utifrån givna kriterier såsom utvecklingen av kunskapsresultat.

Grundskolechefernas uppföljning av skolornas kunskapsresultat och utvecklingsarbetet sker i samband med tertialrapport 2 genom resultatdialoger. Inför resultatdialogerna får skolorna ut en resultatdialogsmall som ligger till grund för skolans interna arbete inför tertialrapport 2. Rektorerens analyser kring kunskapsresultaten aggregeras därefter upp till tertialrapport 2 som grundskolecheferna tar del av. Om en grundskolechef identifierar stödbehov hos en skola kan insatser sättas in i form av exempelvis grundskoleutvärderare eller lärarcoacher. Beslutet av insatser fattas utifrån analys och en prioritering av vilka insatser som bedöms vara mest effektiva. Det är grundskolecheferna som, i dialog med rektorerna, ansvar för att insatser och dess effekter följs upp. Detta kan ske utifrån fördjupade dialoger med rektorer, skolbesök eller uppdrag till stödavdelningen om att kartlägga eller undersöka insatsernas resultat. Det uppges dock inte finnas någon systematisk dokumentation av de insatser skolorna är i behov av eller uppföljningen av dem.

Under 2018 har utbildningsförvaltningen genomfört en utredning för att se över och samordna de stödfunktioner som med utgångspunkt i det så kallade signalsystemet är avsedda att ge stöd till specifika skolor. Ett antal risker har identifierats som en utgångspunkt för utredningen, bl.a. behöver samordningen mellan stödfunktionerna inom förvaltningen förbättras. Detta för att stödfunktioner ska kunna nyttja varandras expertis i större utsträckning än idag. Vidare har ett utvecklingsarbete genomförts i samarbete med stadsledningskontoret för att ta fram förslag till ett antal kriterier för skolors kvalitets- och utvecklingsarbete. Kriterierna har bl.a. diskuterats med grundskolechefer och rektorer. Utredningarnas resultat presenteras för förvaltningsledningen under hösten 2018. Därefter kommer beslut tas om det fortsatta arbetet.

2.3 Utbildningsförvaltningens insatser i svenska och matematik

Utbildningsförvaltningen har flera stödinsatser inom Mediateket, som är en enhet inom utbildningsförvaltningen och en ”pedagogisk tillgång” för stadens kommunala grundskolor. Mediateket erbjuder kompetensutveckling och stöd till skolor och pedagoger samt har ett kursutbud bl.a. i läs- och språkutveckling. De har ett utbud av kurser, seminarier och evenemang. Insatserna är centralt finansierade och skolorna ansöker om att få delta. En del av insatserna kan styras till skolorna genom grundskolecheferna om ett stödbehov identifierats. Det är annars upp till rektor att identifiera vilka stödbehov som skolan har.

Mediatekets insats *Läs- och språkpaketet* är riktad till stadens kommunala grundskolor som vill utveckla arbetet inom läs- och språkområdet. Syftet med Läs- och skrivpaketet är att fler elever i de lägre årskurserna ska nå målen, att skapa förutsättningar för en fortsatt god läs-, skriv- och språkutveckling för den enskilda eleven samt att lärarna ska utveckla och variera sin undervisning inom läs- och skrivområdet.

Under 2018 riktas insatsen till sju skolor med ca 50 deltagare. Förutsättningarna för att kunna delta är att skolorna bl.a. har arbetslag¹ i årskurs 1 och att skolan inte deltagit i satsningen tidigare. Skolorna har valts ut utifrån dessa kriterier. Läs- och språkpaketet uppges vara uppskattat i de kursutvärderingar som genomförs när insatsen avslutats. De skolor som ingått i granskningen har inte tagit del av insatser hos Mediateket under 2018.

2.3.1 Stockholmslyftet i matematik och Läslyftet Stockholm

Fortbildningsinsatser för att stärka matematik och läsning bland elever i stadens grundskolor har genomförts genom de till största delen statligt finansierade satsningarna Stockholmslyftet i matematik och Läslyftet Stockholm. Satsningarna bygger på kollegialt lärande² med utgångspunkt i samtal utifrån forskning och metoder som prövas i undervisningen. De skolor som deltar i Läslyftet Stockholm utser handledare som får en handledarutbildning. Deltagande skolor i Stockholmslyftet i matematik tilldelades en handledare från utbildningsförvaltningen som genomgått handledarutbildning. Handledaruppdraget innebär att leda kollegor i ett kollegialt lärande. De skolor som deltagit i satsningarna erbjuds stöd i det kollegiala lärandet av utbildningsförvaltningen, bl.a. i form av regelbundna handledarträffar.

Stockholmslyftet i matematik genomfördes under 2013-2017 och var obligatoriskt för samtliga av stadens kommunala grundskolor. Detta innebar att skolorna deltog under två läsår i satsningen. Läslyftet Stockholm påbörjades läsåret 2015/2016 och pågår med statsbidrag fram till och med läsåret 2018/2019. Sammanlagt kommer 99 av stadens 138 kommunala grundskolor med årskurs F-

¹ Många skolor organiserar sitt arbete i arbetslag för att exempelvis planera och utveckla verksamheten.

² Skolverket: Finns varierande tolkningar av vad kollegialt lärande innebär. Kan beskrivas som en sammanfattande term för olika former av professionsutveckling där kolleger genom strukturerat samarbete tillägnar sig kunskap i den dagliga praktiken. Skolverket (2015) exemplifierar detta med att kolleger samarbetar eller samtalar på ett strukturerat sätt för att tillägna sig kunskap och färdigheter, eller för att bättre förstå något om sin egen undervisning med hjälp av sina kolleger.

9, ha deltagit i satsningen. Båda satsningarna har följts upp löpande under projekttiden och utvärderats.

Stockholmslyftet i matematik har utvärderats av Ramböll genom enkätundersökningar, intervjuer på skolorna med rektorer, lärare och elever samt fokusgrupper. Enligt lärarnas skattning har matematiklyftet upplevts som välfungerande och bidragit till ökad reflektion samt gett fler verktyg för undervisningen. Utvärderingen lyfter däremot fram att det är fortsatt viktigt att möjliggöra kollegialt lärande vid skolorna. För att skapa långsiktighet i arbetet erbjöd utbildningsförvaltningen under 2017 nätverk och seminarier för matematikhandledare som inte längre deltog i Stockholmslyftet i matematik. Två forskarkonferenser har anordnats i samarbete med Stockholms universitet där lärare och forskare gavs möjlighet att utbyta erfarenheter.

Läsllyftet Stockholm har utvärderats och följts upp av utbildningsförvaltningen i dialog med Linköpings universitet som bidragit med forskningsinsatser. Uppföljningen avslutades under hösten 2018 och har genomförts med hjälp av enkäter till alla deltagande lärare och handledare, lektionsobservationer, intervjuer med rektorer, lärare, elever och tjänstemän på utbildningsförvaltningen samt med hjälp av fallstudier. Linköpings universitet har tittat på effekter både kortsiktigt och långsiktigt. Forskarna konstaterar att Läsllyftet på kort sikt bidragit till bl.a. ett ökat kollegialt lärande och vissa effekter på elever i form av ökad koncentration och medvetenhet om olika texttyper. När det gäller att åstadkomma långsiktiga effekter konstateras att utbildningsförvaltningen har en välfungerande driftsorganisation. Däremot behöver utvecklingsorganisationen stärkas, d.v.s. att samlat, strategiskt och långsiktigt kunna driva utvecklingsprocesser. Alla rektorer kommer att informeras om uppföljningens resultat och erbjuds ett seminarium och efterföljande workshop om hållbar skolutveckling.

2.4 Skolornas organisation, arbetssätt och insatser

I tabellen nedan redovisas resultaten av de nationella proven i svenska och matematik i årskurs 3, år 2018, för Abrahamsbergskolan, Knutbyskolan och Magelungsskolan. Vid Knutbyskolan har samtliga elever i årskurs 3 svenska som andraspråk.

Årskurs 3: Andel godkända i nationella proven, (procent) 2018

<i>Per 31 aug 2018</i>	Svenska	Svenska som andra språk	Matematik
Abrahamsbergskolan	100	-	99
Knutbyskolan	-	58	74
Magelungsskolan	97	-	94

Källa: Utbildningsförvaltningen, uppföljningsenheten 4 sep 2018

På Abrahamsbergskolan uppnådde 100 procent av eleverna kunskapskraven på de nationella proven i svenska och 99 procent i matematik. Vid Knutbyskolan uppnådde 58 procent av eleverna kunskapskraven i svenska som andra språk och 74 procent i matematik. På Magelungsskolan uppnådde 97 procent av eleverna kunskapskraven på nationella proven i svenska och 94 procent i matematik.

I Knutbyskolan finns få eller inga elever som har svenska som modersmål. Många av eleverna har en mycket bristfällig svenska, trots att de är födda i Sverige. Kunskapsresultaten i de lägre årskurserna är låga på grund av att många elever inte har det kunskapskapital vid skolstarten som elever generellt har i Sverige. Knutbyskolan arbetar efter en genrep pedagogisk profil vilket innebär att de utvecklar elevernas språk i tal och skrift parallellt i samtliga ämnen. Genrep pedagogiken avser att hjälpa eleverna att bygga språket för att nå upp till målen i de högre årskurserna. Skolan har årligen flera studiebesök från Sverige och utlandet kring genrep pedagogiken.

Samtliga skolor lyfter fram vikten av tidiga insatser i de lägre årskurserna för att tidigt upptäcka stödbehov hos elever. Skolorna har därför valt att tillsätta extra resurser till de lägre årskurserna, i form av specialpedagogisk kompetens eller extra lärarstöd för att stötta elever och lärare i klassrummet.

Abrahamsbergskolan och Magelungsskolan erbjuder även läxhjälp/studiestöd till sina elever. Något som uppges möjliggöra för lärare att ha ett ytterligare fokus på elever i behov av extra stöd. Utöver detta framhåller skolorna skolbibliotekets roll för elevers kunskapsinhämtning i svenska. Samtliga skolor har ett skolbibliotek där elever kan läsa och låna böcker.

Samtliga skolor i granskningen har deltagit i Stockholmslyftet i matematik. Magelungsskolan har varit med i Läslyftet Stockholm. Enligt intervjuade har satsningarna framförallt påverkat undervisningskulturen i kollegial riktning som fortsätter leva kvar på

skolorna trots att satsningarna avslutats. Ingen av skolorna har utnyttjat Mediotekets kursutbud de senaste åren.

2.4.1 Skolornas arbete med elever som riskerar att inte nå kunskapskraven

Samtliga skolor har former och rutiner för att identifiera och sätta in insatser till elever i behov av särskilt stöd³ som riskerar att inte nå kunskapsresultaten. Skolorna har elevhälsoteam som består av kurator, skolsköterska, specialpedagog, speciallärare, skolpsykolog och skollärare samt rektor. Elevhälsoteamet träffas varje vecka för att diskutera eventuella elevärenden och beslut i form av utredning och insatser och uppföljning av elever i behov av särskilt stöd. Rutiner finns på skolorna som beskriver lärarnas ansvar att uppmärksamma elever i behov av stödinsatser och sätta in extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Om dessa insatser inte är tillräckliga ska anmälan ske till elevhälsoteamet och en pedagogisk utredning påbörjas. Det är rektor som tar beslut om utredning, upprättande av ett åtgärdsprogram och insatser till elever i behov av särskilt stöd. Uppföljning av åtgärdsprogrammet sker omkring var sjätte vecka på samtliga skolor. Ett nytt åtgärdsprogram kan upprättas om elevens behov förändrats eller om insatsen bör förändras.

En genomgång av skolornas åtgärdsprogram visar att skolorna följer de lagkrav som finns i skollagen och Skolverkets allmänna råd om upprättande av åtgärdsprogram. I samtliga åtgärdsprogram framgår elevens stödbehov och hur skolan ska tillgodose stödbehovet. Det framgår på vilket sätt och i vilken omfattning eleven ska få stöd. Vidare framgår det när åtgärder ska följas upp, utvärderas och av vem. Åtgärdsprogrammen har beslutats skriftligt av rektor eller av den i personalen som har fått i uppdrag att fatta beslut om åtgärdsprogrammet.

2.5 Skolornas uppföljning av kunskapsresultaten

Skolorna har mötesformer för en löpande uppföljning av kunskapsresultat och arbetssätt. Uppföljning och analys av skolornas arbete och kunskapsresultat sker av ledningsgruppen på respektive skola, i arbetslagen och på för skolan gemensamma ämneskonferenser, utvärderingsdagar och/eller studiedagar.

³ Extra anpassningar avser stödinsatser till elever inom ramen för den ordinarie undervisningen. Särskilt stöd avser insatser till elever som är av mer ingripande karaktär.

I elevernas individuella utvecklingsplaner (IUP) finns omdömen om elevernas kunskapsutveckling och vilka insatser som skolan behöver vidta för att eleven ska nå kunskapskraven i läroplanen. Individuella utvecklingsplaner upprättas i samband med de årliga utvecklingssamtalen med elever och vårdnadshavare. Samtliga skolor använder sig av stadens mall för de individuella utvecklingsplanerna. En genomgång av skolornas dokumentation i IUP visar att skolorna har dokumenterat en framåtsyftande planering av elevens kunskapsutveckling. Den framåtsyftande planeringen vid skolorna utgår ifrån frågeställningarna *Var är vi? Vart ska vi? Hur gör vi? Hur gick det?* i enlighet med Skolverkets allmänna råd om framåtsyftande utvecklingsplaner.

Samtliga skolor följer upp kunskapsresultaten i svenska och matematik för varje elev och per klass. Magelungsskolan har exempelvis tagit fram en särskild uppföljningsmall som tydliggör visuellt genom ett färgsystem om eleverna kunskaper är ”godtagbara”, ”otillräckliga”, ”osäkra” eller ”mer än godtagbara”. Även Knutbyskolan och Abrahamsbergsskolan genomför kunskapsuppföljning per elev och klass men inte utifrån färgsystem. Kunskapsuppföljning per klass uppges ge lärarna en överblick av de elever som riskerar att halka efter eller de som behöver ytterligare stimulans i sin kunskapsutveckling.

Samtliga skolor genomför screeningar, i form av kunskapstester, av elevernas kunskapsnivå i form av kunskapstester i matematik och svenska. Skolorna använder sig utav det nationella bedömningsstödet för läs- och skrivutveckling samt matematik för årskurserna 1-3⁴ som genomförs två gånger per läsår.

3. Analys

I Skolprogrammet för Stockholms stad anges att de första skolåren är av avgörande betydelse och lägger grunden för elevernas fortsatta lärande. Skolverkets kunskapsöversikt ”Att läsa och förstå” från 2016 lyfter vidare fram att en god läsförståelse påverkar möjligheterna att utveckla kunskaper i alla skolämnen och genom hela skoltiden.

⁴ Skolverkets bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och matematik ska underlätta lärarnas uppföljning av elevers kunskaper i årskurs 1–3. Bedömningsstödet är obligatoriskt i svenska och matematik i årskurs 1.

Granskningen visar att de riktade satsningar i svenska och matematik som genomförts i stadens grundskolor de senaste åren bl.a. består av Stockholmslyftet i matematik och Läslyftet Stockholm. Satsningarna har syftat till att utveckla former för kollegialt lärande i språk-, läs-, och skrivutveckling samt matematik på skolorna. Utbildningsnämnden har också en centralt finansierad pedagogisk tillgång, Medioteket, som erbjuder skolorna ett kursutbud i bl.a. läs- och skrivutveckling.

Samtliga skolor i granskningen har deltagit i Stockholmslyftet i matematik som var obligatoriskt under två läsår för alla stadens kommunala grundskolor. Magelungsskolan har deltagit i Läslyftet Stockholm. Skolorna uppger att satsningarna bl.a. bidragit till former för kollegialt lärandet mellan lärare som fortsätter leva kvar på skolorna trots att satsningarna avslutats. Skolorna lyfter vidare fram vikten av tidiga insatser i de lägre årskurserna och har tillsatt extra resurser i form av specialpedagog eller lärarresurs för att kunna stötta elever i deras kunskapsutveckling.

Enligt skollagen 3 kap. 5-9§§ och Skolverkets allmänna råd ska en elev som befaras inte nå kunskapskraven ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning. Om det framgår att stödet i form av extra anpassningar inte är tillräckligt ska elevens behov av särskilt stöd utredas. Granskningen visar att skolorna har en organisation, rutiner och arbetsätt för att fånga upp elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen i svenska och matematik i årskurs 1-3. Om en elev riskerar att inte nå kunskapskraven ska lärarna i första hand sätta in extraanpassningar i den ordinarie undervisningen. Mötesformer finns för att kunna föra dialog med andra lärare kring stödinsatser för elever, bl.a. genom veckovisa arbetslagsmöten. Om insatserna inom ramen för extra anpassningar inte räcker till genomförs en pedagogisk kartläggning, som ett underlag för ett eventuellt åtgärdsprogram. Skolorna har former att lyfta detta till elevhälsoteamet och rektor som tar beslut om åtgärdsprogram och om särskilt stöd. Rutiner för arbetsättet finns på de granskade skolorna. En genomgång av skolornas åtgärdsprogram visar att planerna upprättats i enlighet med Skollagen och Skolverkets allmänna råd.

En viktig del i skolornas pedagogiska utvecklingsarbete är att följa upp elevernas kunskapsresultat. Skolorna genomför systematiska uppföljningar och utvärderingar för att följa upp och förbättra skolresultaten i svenska och matematik på individ- och skolnivå. För att kartlägga elevernas kunskapsutveckling i svenska och

matematik använder sig skolorna av det nationella bedömningsstödet i svenska och matematik som genomförs två gånger under läsåret samt screeningar i form av kunskapstester. En uppföljning genomförs av kunskapsresultat per elev och klass. Skolorna har i elevernas individuella utvecklingsplaner dokumenterat en framåt-syftande planering av insatser som eleven behöver göra för att nå kunskapskraven och utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen i enlighet med Skollagen och Skolverkets allmänna råd.

Utbildningsnämnden ansvarar för mål, uppföljning, utvärdering och utveckling av skolverksamheten. Granskningen visar att utbildningsförvaltnings uppföljningssystem, det så kallade Signal-systemet, används i olika grad av grundskolecheferna. Grundskolecheferna följer upp skolornas arbete och kunskapsresultat inför tertialrapport 2 i samband med resultatdialoger med rektorerna. Under de senaste åren har grundskolechefernas uppföljning av skolornas resultat skett genom tregradig gradering. Vid behov kan stödinsatser sättas in för att stödja skolorna i deras interna arbetsprocesser. Någon systematisk dokumentation av stödinsatser genomförs dock inte. En systematisk dokumentation är väsentlig för att ge en spårbarhet kring utvecklingen och de effekter insatserna har på skolorna och bland eleverna.

Inom utbildningsförvaltningen har ett utvecklingsarbete genomförts för att utveckla stödfunktionerna inom förvaltningen. Vidare har förvaltningen i samarbete med stadsledningskontoret tagit fram förslag på kriterier för skolornas kvalitets- och utvecklingsarbete. Beslut om det fortsatta arbetet kommer ske efter presentation av utredningarna till förvaltningsledningen under hösten 2018. Utbildningsnämnden har löpande utvärderat och följt upp satsningarna i Stockholmslyftet i matematik och Läslyftet Stockholm i samarbete med externa utvärderare.

Utbildningsnämndens resultatuppföljning följer de statliga inrapporteringskraven, d.v.s. andel elever som når kravnivån i nationella proven i svenska och matematik i årskurserna 1 och 3. Utfallet i tertialrapport 2 2018 visar att 91 procent av elever i årskurs 3 nått kravnivån på det nationella provet i svenska/svenska som andra språk. Vidare nådde 93 procent av eleverna i årskurs 3 kravnivån på det nationella provet i matematik. Sammantaget är det därför svårt att i kunskapsresultaten avläsa huruvida utbildningsnämndens insatser ger avsedda effekter. Målet om att 95 procent av eleverna i årskurs 3 ska nå kravnivån på de nationella proven i svenska och matematik har inte uppnåtts. Utbildningsnämnden har dock tagit fram två egna indikatorer utifrån det nationella bedömningsstödet i

svenska och matematik i för årskurs 1. Vikten av tidiga kunskapsuppföljningar är något som lyfts fram i Skolprogrammet för Stockholms stad.

Utifrån utbildningsnämndens resultatuppföljning i tertiärrapportering och verksamhetsberättelse ser kunskapsresultat i svenska och matematik ut att vara goda i staden på aggregerad nivå. En jämförelse av resultaten i SIRIS⁵ visar att resultaten på nationella prov i svenska och matematik i årskurs 3 är genomgående något högre i staden än i övriga riket. Revisionskontoret ser trots detta en risk att resultatuppföljningen inte är tillräckligt för att ge utbildningsnämnden en nyanserad bild av kunskapsresultaten i stadens grundskolor. Resultaten som följs upp avser *andel elever som uppnår kravnivån* i de nationella proven, vilket innebär ett spann på elever som når betyget E till elever som når betyget A. Risken är att nämnden utifrån nuvarande resultatuppföljning inte får tillräcklig information kring exempelvis hur många elever som ligger nära gränsen för måluppfyllelse och som kan behöva extra stöd. Utifrån detta perspektiv blir den nuvarande resultatuppföljningen ett alltför trubbigt instrument för att kunna göra nyanserade analyser av kunskapsutvecklingen i svenska och matematik i stadens grundskolor.

Utbildningsnämndens uppföljning av de nationella inrapporteringskraven i svenska och matematik bör kompletteras så att nämnden får en mer komplett bild av kunskapsutvecklingen. Detta inom ramen för det ansvar som utbildningsnämnden har som huvudman för stadens grundskolor. Resultatuppföljningen av kunskapsresultat är en viktig källa för nämndens analys av skolornas kunskapsutveckling. En alltför onyanserad uppföljning försvårar analysen och möjligheterna att sätta in tidiga stödinsatser för att höja kunskapsresultaten för enskilda elever.

4. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Den sammanfattande bedömningen är att utbildningsnämnden har rutiner och arbetssätt för att förbättra kunskapsresultaten i stadens skolor. Insatser för att stärka resultaten i svenska och matematik har de senaste åren bl.a. utgått ifrån Stockholmslyftet i matematik och Läslyftet Stockholm. Skolorna har rutiner och former för att fånga

⁵ Skolverkets databas, avser resultaten för läsåret 2016/2017

upp och ge insatser till elever i behov av särskilt stöd. Systematiska uppföljningar och utvärderingar för att förbättra kunskapsresultaten i svenska och matematik sker på individ- och på aggregerad nivå på skolorna. Det pågår ett utvecklingsarbete inom utbildningsförvaltningen för att stärka analysen och stödet till skolorna.

Utbildningsförvaltningen följer upp skolornas resultat, bl.a. genom resultatdialoger i samband med tertiärrapport 2. Målet om att 95 procent av eleverna i årskurs 3 ska nå kravnivån på de nationella proven i svenska/svenska som andra språk och matematik har inte uppnåtts under 2018. Granskningen visar även att förvaltningens dokumentation av skolornas stödbehov, de insatser som skolorna tagit del av samt uppföljningen av insatsernas effekter behöver systematiseras. Detta för att säkerställa att de insatser som skolorna tagit del av får avsedda effekter. Sammantaget är det därför svårt att avläsa i kunskapsresultaten huruvida utbildningsnämndens insatser ger avsedda effekter.

Revisionskontoret ser även vikten av att utbildningsnämnden ser över möjligheten av att ha en mer nyanserad resultatuppföljning av kunskapsresultaten i svenska och matematik, än enbart den som följer nationella inrapporteringskraven och som avser andel elever som uppnår kravnivån i de nationella proven. Detta för att stödja en mer noggrann analys kring behovet av tidiga stödinsatser till elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen.

Utifrån redovisade iakttagelser och bedömningar lämnas följande rekommendationer:

Utbildningsnämnden:

- Se över behovet av att komplettera uppföljningen av kunskapsresultaten i svenska och matematik för en mer nyanserad bild av kunskapsresultaten.
- Systematisera dokumentationen av skolornas stödbehov, inklusive åtgärder och uppföljningen av insatsernas effekter.

Bilaga 1 Intervjupersoner

Utbildningsförvaltningen

Grundskoledirektör

Enhetschef grundskoleavdelningen

Tre grundskolechefer

Samordnare vid avdelningen för utveckling och samordning

Enhetschef vid uppföljningsenheten

Analytiker vid uppföljningsenheten

Projektledare Läslyftet Stockholm

Projektledare Matematiklyftet Stockholm

Utbildare för läs- och språksatsning vid Medioteket

It-pedagogisk handläggare vid Medioteket

Skolorna

Rektor Abrahamsbergsskolan

Speciallärare vid Abrahamsbergsskolan

Förstelärare i svenska vid Abrahamsbergsskolan

Rektor Magelungsskolan

Biträdande rektor vid Magelungsskolan

Skolsköterska vid Magelungsskolan

Två speciallärare vid Magelungsskolan

Rektor vid Knutbyskolan

Biträdande rektor vid Knutbyskolan

Skolsköterska vid Knutbyskolan

Specialpedagog vid Knutbyskolan

Två lärare vid Knutbyskolan